

eters in perspectief. Door het raam, zooals hij mij met nadruk verzekerde, zag men een mesthoop en daarop „un petit bonhomme qui pisse”. „Voilà!” zeide hij. De teekening was waarlijk treffend en het spijt mij nog, dat ik haar niet bewaard heb”.

„Gedurende den zomer ging Vincent geregeld de rivier in Suresnes of Bougival schilderen; hij kwam dan terug, beladen met al zijn schetsen en bracht zichzelf en zijn kameraden onder de verf van zijn doeken als zij klaar waren”.⁶

Meer vertelt Hartrick niet; slechts moet ik nog deze opmerking vermelden, dat hij Vincent nooit over den ethischen kant van zijn schilderen heeft hooren praten, maar altijd en alleen over den technischen. Blijkbaar kon hij zich daarover alleen uiten in de intimiteit van zijn correspondentie met Theo.

Het beeld, dat Hartrick ons van Van Gogh geeft, moge in het algemeen niet anders zijn dan wij het wel kennen, het is toch wel interessant het een tijdgenoot op deze wijze te zien schetsen.

*

Er is ééne mededeeling in het bovenstaande, waarop ik nog wil terugkomen. Vincent liet aan Hartrick etsen zien van Thijs Maris, *die hij van dezen gekregen had*. Hartrick had den indruk, dat Thijs Maris een „oude vriend” was. Dit geeft mij aanleiding, de vraag van de ontmoeting tusschen Thijs en Vincent te behandelen.

In de literatuur over Thijs, — nu ook in het boek van Arondeus — komt de mededeeling voor, dat hij aan Van Gogh, die hem zou hebben gevraagd hem les te geven, daar hij schilder wilde worden, den raad zou hebben gegeven „zich dan liever op te hangen”.⁷

Is dit legende of werkelijkheid? In het laatste geval dient eene ontmoeting vast te staan. In hare *Inleiding op de Brieven* meent mevrouw Van Gogh-Bonger, dat de kennismaking reeds kan hebben plaats gehad, toen Vincent in 1875—'76 in Londen was. Zij ging daarbij wellicht uit van de o.a. nog bij Plasschaert te vinden mededeeling, dat Thijs reeds in '72 in Londen zou geweest zijn.⁸ Wij weten echter thans zeker, dat Thijs eerst in 1877 overstak. Men moet de ontmoeting dan verschuiven naar de eerste jaren van Vincent's verblijf in den Parijschen kunsthandel.

Hier ligt inderdaad een mogelijkheid, immers Vincent was verbonden aan het huis, dat nog wel eens een schilderij van Thijs kocht. Toch lijkt dat mij niet waarschijnlijk. Als Vincent in de briefwisseling dier dagen, welke vrij frequent is, aan Theo schrijft, hoe hij zijn kamer heeft ingericht, vermeldt hij, dat hij o.a. van „de Waschdag” en van „de Doopgang” (1873) van Thijs afbeeldingen aan den wand heeft. Hieruit blijkt zijn